

TransitiePartners
Impact in het sociaal domein

versie 25/4/22

Het voorspelmodel jeugdhulp van TransitiePartners

Grip op de jeugdhulp

Sinds de decentralisatie in 2015 ervaren gemeenten problemen met het goed regelen en vooral financieren van de jeugdhulp. Veel gemeenten komen geld tekort. Deels is dit het gevolg van bezuinigingen van de rijksoverheid, die tegelijk met de decentralisatie werden doorgevoerd. Mogelijk heeft ook het organiseren van wijkteams geleid tot een betere signalering van problemen en daarmee een toename van het aantal cliënten jeugdzorg. De eerste jaren na de decentralisatie waren overgangsjaren. Er moest een heel nieuw stelsel worden georganiseerd met een nieuwe vorm van financiering. De organisatie moest worden ingericht, de administratie moest worden opgezet en nieuwe werkprocessen moesten worden doorgevoerd.

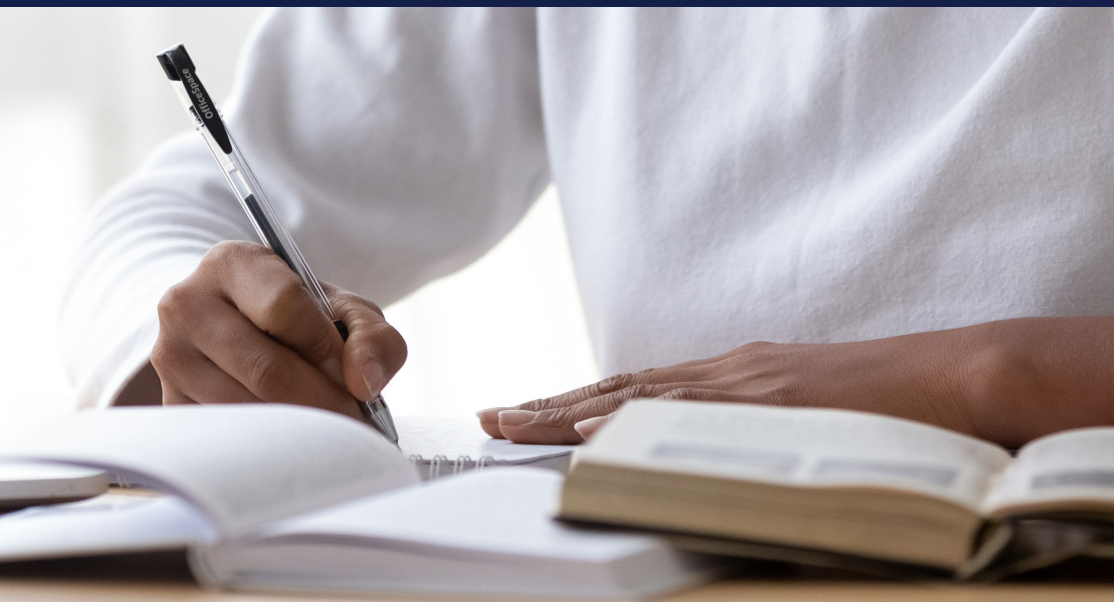
Inmiddels is er meer ervaring opgedaan met de gedecentraliseerde jeugdhulp. De financiële problemen van de eerste jaren zijn echter nog niet opgelost. Financiële problemen hangen samen met de organisatie, waar de kosten worden gemaakt. Voor inzicht in de financiën is inzicht in de organisatie nodig. Sinds 2015 is de nodige tijd voorbij gegaan en er zijn nu voldoende gegevens beschikbaar om een analyse te maken van de ontwikkelingen in de jeugdhulp tot op heden. Hoe kunnen deze gegevens worden gebruikt om goede sturingsinformatie te bieden aan gemeenten?

Jeugdhulp als bedrijfsproces

Het is van belang om de jeugdhulp zakelijk te bekijken; jeugdhulp is een bedrijfsproces. Er worden cliënten toegelaten die zorg ontvangen; de gemeente moet regelen dat er voldoende zorg wordt aangeboden en dat deze zorg wordt betaald. In het oude jeugdzorgstelsel van vóór 2015 was dit eigenlijk de enige taak van de overheid, toen nog de provincie. In het huidige stelsel is de verantwoordelijkheid van de gemeente uitgebreid met een zekere controle van de inhoud van de zorg via de toewijzingen van de zorgproducten en het vaststellen van de tarieven. De gemeente dient de bedrijfsvoering op orde te hebben. De jeugdhulp is een systeem van cliënten, zorg en financiën.

Voor een goede bedrijfsvoering is inzicht nodig in wat er werkelijk gebeurt. Voor inzicht is het nodig om een idee te hebben waar precies naar gekeken moet worden. Daarbij is een model een goed hulpmiddel. Een model bestaat uit de belangrijkste variabelen en hun onderlinge relaties. Het is een vereenvoudiging van de werkelijkheid, waarbij de essentie wordt weergegeven. Het is een versimpeling, maar het geeft daardoor wel een helder beeld van de werkelijkheid. Met behulp van een model kunnen gegevens worden verzameld en geordend en kunnen ontwikkelingen worden weergegeven.

Niet alleen is inzicht nodig in hoe het tot nu toe is gegaan, voor een goede bedrijfsvoering moet ook naar de toekomst worden gekeken. Welke tendensen zijn er en wat kunnen we in de nabije toekomst verwachten? Waarmee moet rekening worden gehouden? Er dient dus ook een prognose te worden gemaakt. Daarnaast is het ook verstandig om na te gaan wat er gebeurt bij beleidswijzigingen of onverwachte veranderingen. De toekomst is natuurlijk niet echt te voorspellen, maar met een prognose en enkele scenario's met alternatieve ontwikkelingen bent u beter voorbereid.

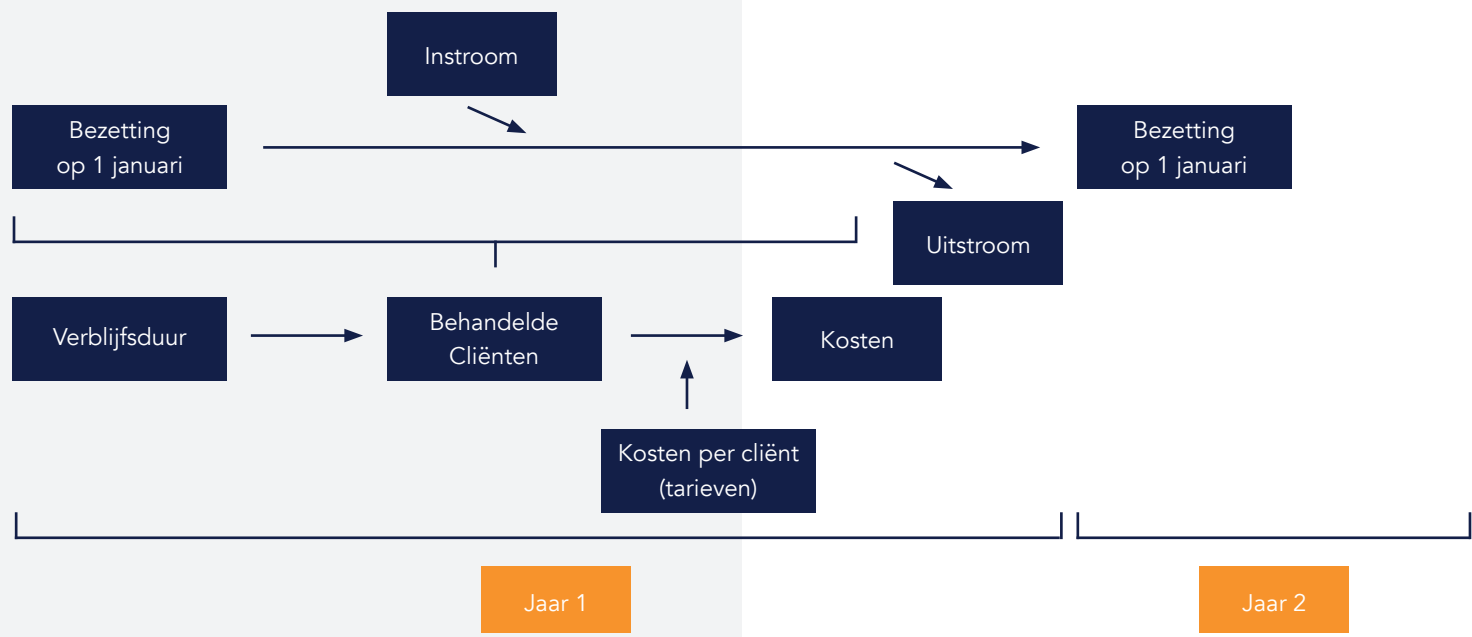
Model jeugdhulp

Om een model voor de jeugdhulp te maken moet worden bedacht wat er eigenlijk gebeurt in de jeugdhulp. De jeugdhulp is een proces dat per jaar kan worden bekeken. Een jaar begint met een aantal cliënten in zorg ofwel de bezetting bij zorgaanbieders op 1 januari. In de loop van het jaar wordt zorg toegewezen aan nieuwe cliënten die instromen bij de zorgaanbieders. Tegelijkertijd stromen in dat jaar cliënten uit van wie de zorg is beëindigd. Het resultaat van bezetting plus instroom min uitstroom is de bezetting op 1 januari van het volgende jaar. Gedurende het jaar heeft een bepaald aantal cliënten zorg ontvangen. Dit aantal "behandelde cliënten" bestaat uit de cliënten in zorg plus de ingestroomde nieuwe cliënten.

Tenslotte de kosten. De gemeentelijke administraties bevatten financiële gegevens. Hiermee kunnen de totale kosten per jaar worden berekend of de gemiddelde kosten per behandelde cliënt. De kosten hebben betrekking op het aantal behandelde cliënten in een jaar.

Het model van de jeugdhulp ziet er in een schema als volgt uit:

Cliënten, zorgpaden en variabelen

In het model wordt gerekend met unieke cliënten. De unieke cliënt is hierbij een onveranderlijke grootheid, die een objectief en in de tijd vergelijkbaar beeld geeft van het zorggebruik. Een unieke cliënt is een onveranderlijke eenheid, in tegenstelling tot indicaties of toewijzingen. Eén cliënt heeft soms meer indicaties of toewijzingen tegelijk, zodat de aantallen indicaties geen goed en in de tijd vergelijkbaar beeld geven van de omvang van de jeugdhulp. Wel kunnen de aantallen indicaties een aanwijzing geven over bijvoorbeeld de zwaarte of de aard van de zorg per cliënt.

Het model is een bedrijfsmodel. Het gaat er niet om individuele cliënten te volgen, maar om de benodigde capaciteit en de kosten te analyseren en te plannen. Het is erop gericht na te gaan hoeveel zorg in een jaar wordt gebruikt en wat de kosten daarvan zijn.

Het model is gebaseerd op zorgpaden van unieke cliënten, niet op zorgtrajecten. Een zorgpad is een aaneengesloten periode van zorg. Er is sprake van een nieuw zorgpad als er minstens 6 maanden tussenruimte is tussen het einde van het eerste zorgpad en het begin van het tweede. Een cliënt die start met een volgend zorgpad in een bepaald jaar, wordt beschouwd als "instroom" in dat jaar, ook al is er een eerder zorgpad geweest. In verband met de kosten moet een gemeente in een jaar rekening houden met alle cliënten die in dat jaar instromen en zorg ontvangen.

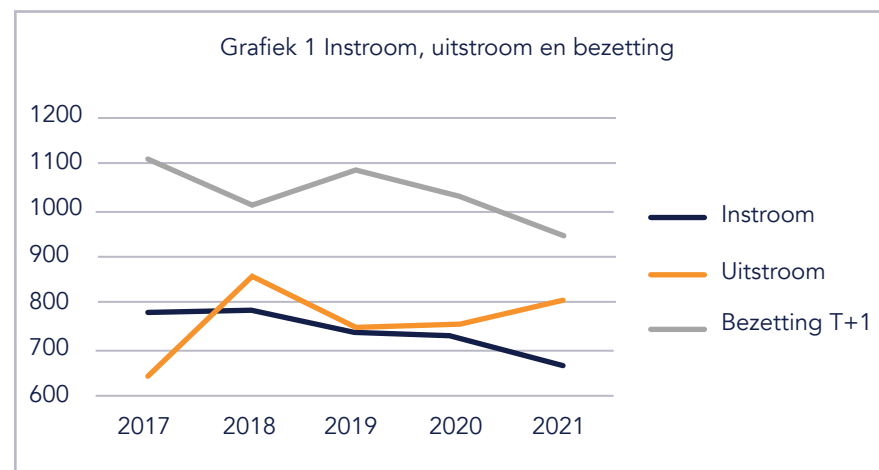
Van belang zijn de onderlinge verbanden tussen de verschillende variabelen in het model. Deze variabelen beïnvloeden elkaar namelijk, wat uiteindelijk gevolgen heeft voor de kosten van de jeugdhulp. Zo leidt een toename van de instroom tot een toename van de bezetting op een bepaald moment, terwijl een toename van de uitstroom leidt tot een afname van de bezetting. Een toename van de verblijfsduur leidt tot een afname van de instroom, omdat er minder plaatsen vrijkomen, en tot een afname van het aantal behandelde cliënten in een jaar, omdat er minder nieuwe cliënten instromen. Een toename van de gemiddelde kosten per cliënt, bijvoorbeeld als gevolg van hogere tarieven of toewijzing van duurdere zorg, leidt tot hogere totale kosten. Als het aantal nieuwe cliënten niet is toegenomen, terwijl de kosten wel zijn gestegen, dan is de kans groot dat er iets is veranderd in de tariefstelling of de toewijzing van de zorgproducten, al dan niet gecombineerd met een toename van zware problematiek. Al deze onderlinge verbanden zijn verwerkt in het model.

Het voorspelmodel van TransitiePartners bestaat uit drie onderdelen: trendanalyse, prognose en beleidseffecten. Hier volgt een korte beschrijving van de drie modules.

Trendanalyse

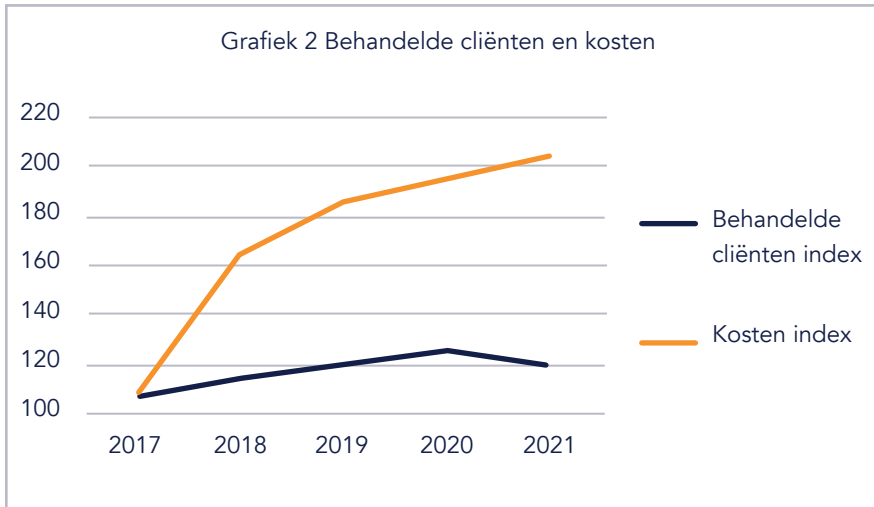
Met het model kan een trendanalyse van de jeugdhulp in een gemeente worden gemaakt. De gemeentelijke administraties bevatten gegevens over toewijzing van indicaties met startdatum en einddatum van de zorg. Na de nodige bewerkingen van deze bestanden kunnen tijdreeksen worden gemaakt met gegevens over bezetting op 1 januari, instroom, uitstroom en gemiddelde verblijfsduur in een jaar. Uit de financiële administraties van de jeugdhulp kunnen gegevens over de kosten worden verkregen. Bij elkaar zijn deze gegevens voldoende om een beeld te geven van trends in bezetting, instroom, uitstroom, behandelde cliënten, verblijfsduur en kosten.

De trends in instroom en uitstroom kunnen zichtbaar worden gemaakt, zoals in grafiek 1:

In dit fictieve geval is na 2018 de instroom afgenomen en na 2019 de uitstroom toegenomen. Als gevolg daarvan is de bezetting afgenomen.

Ook kan worden nagegaan of kosten en aantal behandelde cliënten in evenwicht zijn. In het fictieve voorbeeld van grafiek 2 blijkt bijvoorbeeld dat de kosten zijn gestegen, terwijl het aantal behandelde cliënten niet is toegenomen.

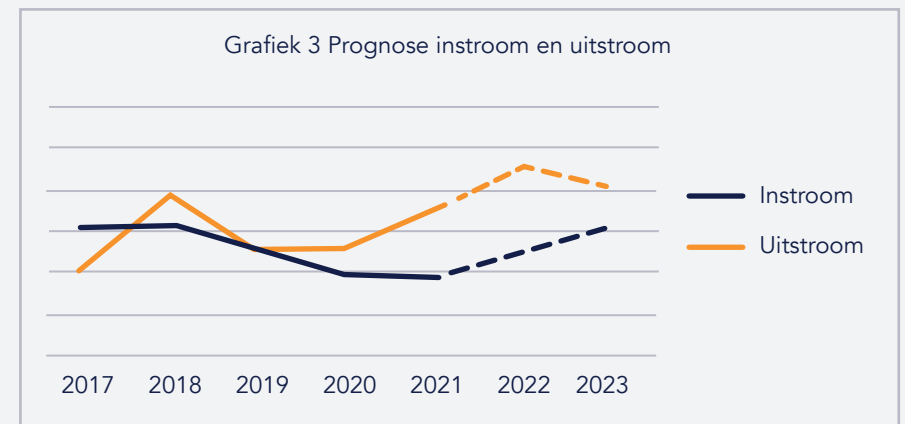

Prognose

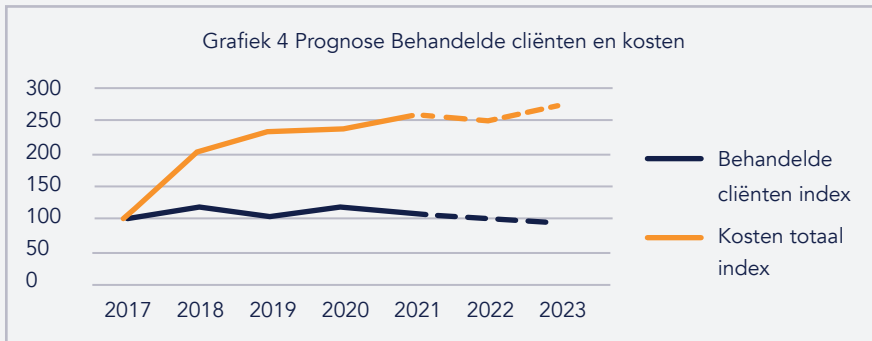
Met behulp van het model en de gegevens van de gemeente kan een prognose voor de nabije toekomst worden gemaakt. Daarbij moet worden aangetekend dat een dergelijke prognose is gebaseerd op de trends tot nu toe.

Voor de prognose wordt de instroom van nieuwe cliënten berekend. Deze instroom wordt beïnvloed door verschillende variabelen, met name het aantal 0-18 jarigen, het aantal personen met een uitkering en de hoogte van het mediane inkomen in de gemeente. Het aantal personen met een uitkering en het mediane inkomen zijn criteria voor veranderingen in de sociaaleconomische omstandigheden. Het aantal cliënten in de jeugdzorg wordt namelijk voor een belangrijk deel bepaald door de sociaaleconomische status (SES) van de gezinnen met kinderen. Hoe groter het aantal gezinnen met een lagere inkomenspositie, des groter het aantal cliënten jeugdhulp. In het model wordt het toekomstige aantal nieuwe cliënten jeugdhulp berekend op basis van de veranderingen in het aantal 0-18 jarigen, in het aantal personen met een uitkering en in de hoogte van het mediane inkomen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van regressie-analyse.

De prognose van het aantal nieuwe cliënten wordt vervolgens ingevoerd in het model. Aangevuld met een berekening van de toekomstige uitstroom kan zowel de bezetting als het aantal te behandelen cliënten per jaar in de toekomst worden berekend. Weergegeven in een grafiek kan zo'n prognose er uitzien als in het fictieve voorbeeld in grafiek 3.

Tenslotte kan het aantal te behandelen cliënten worden vermenigvuldigd met de gemiddelde kosten per behandelde cliënt, zodat een berekening van de toekomstige kosten per jaar kan worden gemaakt. Dat kan eruit zien als in grafiek 4. In dit fictieve geval stijgen de kosten veel harder dan de aantallen cliënten, die min of meer stabiel zijn (indexcijfers). Dit kan aanleiding zijn om de tariefstelling, de zwaarte van de indicaties en de zwaarte van de problematiek te onderzoeken.

Het model levert zogenaamde puntschattingen, dus exacte cijfers zonder marges naar boven of naar beneden. Die cijfers moeten niet letterlijk worden genomen; de toekomst is niet exact te voorspellen. De cijfers geven een waarschijnlijke richting in de toekomst aan, uitgaande van de trends tot nu toe en bij ongewijzigd beleid.

Beleids effecten

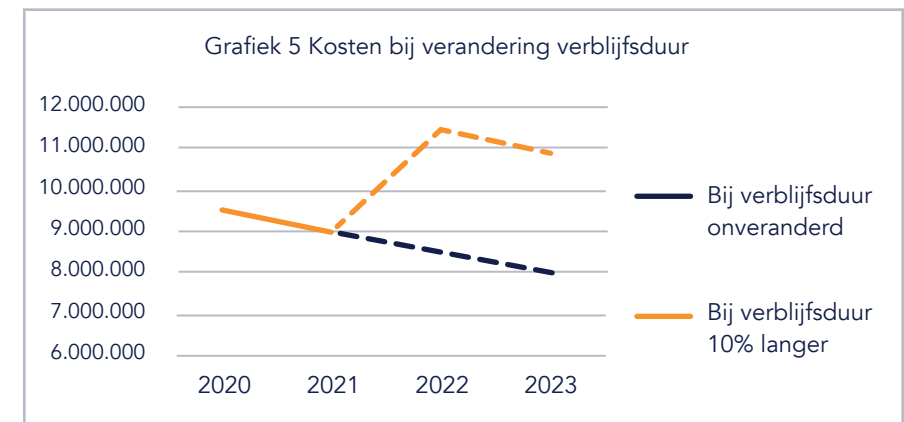
Tenslotte kunnen met het model van TransitiePartners effecten van beleidswijzigingen worden berekend. Daarvoor moet eerst worden bepaald welke variabelen een gemeente zou kunnen beïnvloeden. Dat zijn er drie: instroom, verblijfsduur en kosten. Ten eerste zou de instroom kunnen worden beïnvloed door de toewijzing van de jeugdzorg en de aard en het aantal indicaties aan te passen. De invloed van de gemeente daarbij is wel enigszins beperkt: gemiddeld wordt ongeveer tweederde van het aantal nieuwe cliënten verwezen naar de jeugdhulp door huisarts of specialist en in mindere mate door bijvoorbeeld gecertificeerde instellingen. Daarop heeft een gemeente weinig of geen invloed.

Ten tweede zou de verblijfsduur kunnen worden verkort door minder langdurige indicaties af te geven, zodat de uitstroom wordt bevorderd. Formeel heeft de

gemeente hierop invloed, maar in de praktijk wordt de duur van de toewijzing van zorg bepaald door zorgaanbieders, dus de inhoudelijk specialisten. Er schuilt een zeker risico in het verkorten van de verblijfsduur. En kortere zorgperiode moet namelijk niet leiden tot recidive, waarbij de cliënt na enige tijd weer terugkeert in de jeugdhulp. Verkorting van de verblijfsduur moet dus zorgvuldig worden gecontroleerd.

Ten derde zouden de kosten kunnen worden beïnvloed door de tarieven aan te passen of te bevorderen dat minder kostbare zorgproducten worden toegewezen. Ook hierbij moet er echter voor worden gewaakt dat dit niet ten koste gaat van de kwaliteit van de zorg. De gemeente heeft invloed op de hoogte van de tarieven, maar moet wel controleren of zorgaanbieders de gewenste zorg kunnen leveren voor de afgesproken tarieven. Ook is de inhoudelijke beoordeling van de gewenste zorg, wat leidt tot goedkopere of duurdere toewijzing, eerder een taak voor de zorgaanbieders dan voor de gemeente.

Een voorbeeld van een berekening van het effect van beleid geeft grafiek 5. In dit fictieve voorbeeld is de verblijfsduur met 10% toegenomen, omdat er bijvoorbeeld vanuit wordt gegaan dat langere zorg meer effect heeft. Een toename van de verblijfsduur leidt tot een afname van de instroom en daarmee van het aantal behandelde cliënten. Het leidt echter ook tot hogere kosten per cliënt en daardoor tot hogere totale kosten.

Er kan worden berekend wat er gebeurt als een of meer variabelen van waarde veranderen. Daarbij wordt rekening gehouden met de onderlinge relaties tussen de variabelen. Het kan ook worden gebruikt om de gevolgen van onverwachte ontwikkelingen te berekenen. Wat zou er gebeuren als bijvoorbeeld de instroom verdubbelt als gevolg van ontwikkelingen in de samenleving? Of wat zou er gebeuren als de verblijfsduur langer wordt, omdat de problematiek zwaarder wordt? Dit kan worden berekend door andere waarden voor instroom, verblijfsduur en kosten in te voeren in het model. Ook in dit geval worden puntschattingen berekend, exacte cijfers, die niet geheel letterlijk moeten worden genomen. Er zal altijd rekening moeten worden gehouden met marges rond die cijfers.

Conclusie

Het voorspelmodel van TransitiePartners is een model om na te gaan welke tendensen zich voordoen in de jeugdhulp, welke ontwikkelingen kunnen worden verwacht en wat de invloed van beleidswijzigingen of onverwachte gebeurtenissen is. Het model is een vereenvoudiging van de werkelijkheid, maar het is wel gebaseerd op de relevante variabelen en op de onderlinge relaties van die variabelen. Het geeft daarmee een verantwoord beeld van het bedrijfsproces van de jeugdhulp in een gemeente en levert een gefundeerde basis voor sturing van de jeugdhulp. Het is een middel voor datagedreven beleid voor de jeugdhulp.

TransitiePartners

Wat kan TransitiePartners betekenen bij het toepassen van het voorspelmodel jeugdhulp:

- selecteren en bewerken van de gegevens uit de gemeentelijke administraties jeugdhulp
- berekenen van de onderlinge verhoudingen tussen de variabelen, afstellen van het model
- invoeren van de gegevens in het model
- berekenen van prognose
- berekenen van beleidseffecten
- interpretatie en analyse van de resultaten
- aanvullende analyse van specifieke onderwerpen

De basisanalyse heeft betrekking op de totale jeugdhulp in natura in een gemeente. Deze basisanalyse heeft de vorm van een quick scan. Desgewenst kan vervolgens een verdiepende analyse worden uitgevoerd naar deelaspecten of specifieke onderwerpen.

TransitiePartners
Impact in het sociaal domein

Locatie Breukelen

(hoofdkantoor en postadres)

De Corridor 5
3621ZA Breukelen
085-4883584

Locatie Rotterdam

(werklocatie)

Wilhelminakade 173
3072 AP Rotterdam
085-4883584

Locatie Eindhoven

(werklocatie)

Kennedyplein 200
5611 ZT Eindhoven
085-4883584

Contact

 085 488 3584

 info@transitiepartners.nl

 [transitiepartners.nl](https://www.transitiepartners.nl)